

NÉHÁNY VERS
A HÁBORÚT MEGELŐZŐEN

BRASNYÓ ISTVÁN

1991. március 28.

ITT LAKUNK

A fagyos műtőben leoltják a villanyt,
műszerek vacogása,
egyáltalán: e műszerezettség.
És sötét az ajtószárny alatt.
A higany ezüstösen fél.

1964

Emlékszem a hegyvidékre.
Esőre. Sárga szirmokra.
A sáros gyepre. Leölt bárányokra.
Árulták megkötözve,
akár az aklok melegét:
farkasordító hideg
az üres szállodák folyosóin.

március 29.

EGY MÁSIK SZÖVEGBEN

Odafutnak vagy szerteszaladnak,
újságolják, akár a réműletet:
Megtorpant táj
ülepedő látképe –
ábra, ábrázat, ábrázolat:
üres kanalát ide meríti a tenger.

március 30.

VETÜLET

Rongyait hasogatja,
és a madárijesztő önmagára gondol:
a haza mily tágas,
senki sem lakja.

A kitört fogú régi árnyék
hogyan írta magát a falakra!

MENETELÉS

A csend fölriasztja a szemet.

Nincs itt, ami szölongasson,
azok már valahol beöltöztek.
Hátukon, mint a lovaknak
csikorgó heveder, nyereg.
„Szégyenteljes időkben élünk.”
Valahova menetelnek.

OK

Amikor meggyőzték a világosságot,
amikor a sötétséggel hajba kaptak,
és semmi sem történt, említhető.
Minden megtartotta a távolságát,
okát feszegetve, okkal az ijedelmét.

március 31.

MAGASAN

Alszik, miként egy csecsemő.
A nyitott ajtók. Az arcába sodródó fluidum.
Magasan fölöttünk,
amikor már nem jutni levegőhöz.
Ez mind. Kívülről.
Sohasem.
Másutt.

KÉT KÜLÖNÁLLÓ KÖLTEMÉNY

ÚJÉVI VERS

Kutyafa, melyből a nagybögőt ácsolják.
Nem idomultam,
idomtalan maradtam.
Néhány szemelvény csupán,
túl hosszan tartó időből.

A rozettát, azt szeretem.
Belenézek az ablakrozettába,
tüszögök.
A középkort szeretem.
Akkor kidobtak volna innen.

Most bátrabb vagyok,
ahogy a bohócok tennék.
Bizonyára az is voltam én, bohóc.
Most valami más vagyok.
Komor ember. Mondjuk,
egy szobor.

És letörlik a port.
Oda könyökölnék.

ELSÓÁLDOZÓK

A homályba bűvő, malaszttól kapatos papnak
vétkeik lajstromát elsorolva
– míg fülükben hosszan vonszolódik
a rég elült, középkori zsoltosma –

Hitükben akik majd erőre kapnak,
akiknek lelkét a Mindenség megoldja:
tartva e naptól most már örökkéig,
mint belsejében fehérlőn az ostya.

A JÓTEVŐ

Írok, írdogálok, mondom, mi mást is tehetnék, hiszen sohasem állt szóba velem senki, meg az az igazság, hogy nem is igen adtam alkalmat ilyesmire, mindig előbb fordult meg a fejemben, hogy inkább jól elve-rem őket, ahelyett hogy eszmét cserélnénk, de végül nem lett az egész-ből semmi. Sem ebből, sem amabból. Inkább csönd. Námaság. No de ez akkora, mintha legalábbis Istent keresném. Pedig fölösleges keresni, majd megtalál, ahogy a hitelező találja meg az adóst, és akkor már késő keresni, ehelyett inkább mindvégig magamban beszéltem, mint a hülye, aki tollbamondást gyakorol. Tervezhet-e ellenem végrehajtást?

Helyesbítek, jelentettem ki. Pedig én írtam, a magam kezével. Szelet-havat összehordtam, száguldva árkon-bokron át, gondolati ugratókon és buktatókon, pedig honnan lett volna akár egy árva gondolatom is? A mi nemzetségünket nem ez jellemzi, hanem az öntudatra ébredés. Időnként öntudatra ébredni, osztályöntudatra, nemzeti öntudatra, szép-

írói öntudatra, és akkor az ember eléldégél ebből egy ideig. Utána pedig majd lesz más, miként a létezés törvényei diktálják. Mindenre kell hogy létezzen kádencia, ezt kell a leginkább tudni.

Volt egy idő, amikor kommunista szerettem volna lenni, ez elég szépen hozott volna a konyhára, aki kommunista volt, annak általában könnyebben ment a dolga, csak fölsőbb irányelvekhez kellett magát tartania, s ez nem is volt olyan nehéz, szeretni kellett Titót és ugyanígy Tito barátait, Hailé Szelassziét, Nasszert, Nehrut, akikkel síkraszállt az új világrendért (később a Négust kisuvasztották maguk közül, és ezt senki sem óhajtotta meglátni, bizonyára jellemtelen barát volt), továbbá gyűlölni kellett az idegen eszméket és kapva kapni a szocialista szellemiségen, ami egyáltalán nem létezett, mondják azok, akik kapva kaptak rajta, és ezek közül a legtöbben most ismét hisznek Istenben, az én állítólagos hitelezőmben, aki egyszer bizonyára majd őket fogja végrehajtóként rám szabadítani, akaratos, erőszakos, rámenős kis törtetőit, akik ismét az új világrenden építkeznek: szarházi és seggfej népség, csakugyan közéljük kellene már csapni! Mert még sebet marcangolnak rajtam. . .

Seb?

Sebem nekem sohasem volt: olyan lüktetőre gondolok, amelybe egyöntetűen belepusztul az ember.

Volt egy versikém, félálomban kerülhetett elő valahonnan, és ki van zárva, hogy régebből emlékeztem rá, mert akkor nem találtam volna fontosnak, hogy szóról szóra megjegyezzem, habár nem volt több tíz szónál az egész. És hajtogattam magamban, kétségtelenül valami vegyszernek a hatása alatt, hogy egyáltalán nem fogott a fejem, mintha lekoptak volna az agytekervényeim, csupasz voltam, akár a hegedű nyaka.

A szátokról volt benne szó, azután valami parázsról, de ige sehonnan sem áll ide, tehát semmiféle értelemben sem kezd működni az állítmány, a beszélt nyelv, avagy egyáltalán ki beszélt itt? Hallucinálok, vagy harminc év után álmodtam valamit: bizonyára azért nem tudok még csak mesélni sem rendesen, mert sohasem álmodom – velem tulajdonképpen a szellemi szférában nem történik semmi, csupán a magam fölszínén futó színvonalán egzisztálok, derékban meghajolva és ki-düllesztett fenékkal lesekedek befelé a realitás pincelyukán. Elmondani folyamatosan aligha tudnék valamit, legfőljebb csak odamondogatni lennék képes, jól magamra haragítva mindenkit, s azután ezen az idegen haragon élősködnék ideig-óráig, ez a harag lenne a kenyerem, és én könnyűszerrel megvetném lépten-nyomon a fejem alját.

Régi, nagy menetelések és vonulások idején kiájultan a sorból, olyan valakiként, elhanyagolható személyiségként, akinek a lábáról azon nyomban lerántják a csizmát, s így tengődni utóbb az ég alatt. . . Istennem, de ritkán lehetek én egészen beszámítható állapotban! Pedig mindig várom az alkalmat, hogy engedelmeskedjem a körülmények hatásának, és elkezdjek változni a magamra mért elgondolhatatlan irányban, és a magamra kényszerített fegyvelemmel nekilássak valamit határozottan állítani, kihúzva magamat egy árokparton, mintha a kor egyenruháját viselném, és nagy hangon elkezdjem visszakövetelni a kapcámát.

Am ha valaki csak elmélet maradt, és áttetszőre csiszolódt az elvett teóriákon. . .

– Valaki félholt a napáldozat felé rikongat, nem találja a helyét – alkalna ki rólam ez az otromba vélemény, vagy egyenesen ez is tükröződne a képemen, s íme, ideje lenne elzárkóznom ettől, dúlt gyülekezettel keresni a kapcsolatot, amelynek kése és kötele van, létrája, miegyebe, kiszámíthatatlan szelleme, lakva egy elkeseredett világtáját, amely már különben is hozzá – e tömkeleghez – idomult, megfertőződve a szagával, párolgó odórjével a világ estébe szakadó, mocskos piacán, s mi lehetne ettől szellemesebb, mint itt húzódni meg éjszakára egy zöldség-halom alatt, s hímtagnyi répát szorongatva tartani fönn ezoterikus kapcsolatot mindent elborító fluidumukkal: és hogy ez most kíváncsiság lenne-e vagy azonosulás – elsősorban éjszaka jönne, és az lenne.

Tehát kifordulva az egyik éjszaka kapuján, már bele is sodródok a másikba, beúszok valamibe, mialatt szavakon köszörülöm a nyelvemet, és hőst vagy társat igyekszem fölfedni magamnak, akit kisajátíthatnék, és a háta mögött képzeletben azt tehetnék vele, amit akarok, futó gondolatokat vagdoshatnék a fejéhez, mintha egy ágyúgolyót igyekeznék velük odébbgördíteni, annak a hasonmását, amelyet egy régi ostromon zarbuzánból lövettek ki, de falat nem ért, kőre esett, s kettérepedt nagy csattanással, s a törés vonalán emberi ábrázat mutatkozott benne, s ezt itt aztán sokáig kerülgették, csodának vélvén. Írtak akkor vagy 1542-t, ma meg írunk 1992-t, és alapjában semmi sem változott, a kőgolyónál, megismételhetősége folytán, hosszabb életű és tartósabb a krétarajz és az ákombákom, aki mást ír, kiszámíthatatlan szándéka van vele, akár az időnek a maga mulatásával.

Úgyhogy csupa multság a nagyhét beköszöntével, amikor a szárnyasok erejükön fölül ikertojásokat tojnak, s a világ a rozsdásodásra vár, hogy lecsapódjon a harmat, s ebben a hirtelen beállt csöndben vajon mire kaphatnám föl a fejemet? – Hogy hatalmas és eleven rés támadt

archaikus bölcseletemen, és e megállapítás semennyivel sem hangzana jobban, ha egyes szám harmadik személyben mondanám, rábökve arra a képzelt bábra, aki vagyok, vagy akinek már túl hosszú ideje képzelem magamat.

Oreg réműletemet mindig a kezem ügyében tartottam, hogy bármikor magamra kaphassam, és abban oldjak kereket, akár valami slampos és örült rokolyában, már nem is adva olyasfajta csekélységre, hogy: vajh milyen nemű lehetek, egyszerűen csak az előttem levő táv érdekelt, amit meg kell tennem, s amelyen túl képzelmeim szerint biztonságban tudhatom magamat – ez föltehetőleg a vakrémület, amelytől sarkallva alighanem akárki képes a poklokon is átvágni: tehát mintha szakadatlanul vágtáznék magamban, a koponyám zártan, egy rettenetes érzelmi perpetuum mobile, amelynek rendkívül sietős, és eszeveszetten ugrálja át az útjába torlódó álmokat is; egyedüli gond csak az, mivel lehetne kiváltani a megtorpanását? Valaki máshová figyelőnek, s eközben mindvégig mozdulatlanak. . .

A filmnegatívyszerű, deres éjszakákat kedvelem a homlokomon, amikor önmagától is csörög a drótra fűzött fagyos lócsontváz, még ez a jobb időkből való dermedt vágta emlékeztet leginkább önmagamra, illetőleg léteznie kellene más, váratlan emlékeztetőknak is, házormok látványának, ablakkeret nyikorgásának valahol a magasban, amelyet most ki tárhat rám? Csupán azért, hogy láthassa a vas csikordulására emlékeztető vacogásomat.

Mit akarhatnék vajon elérni akadozó, idegen, vagy legalábbis idegesnek mondható, magamba fojtott beszédemmel, mintha őrangyalkának állítottak volna réges-rég az utcasarokra, s az idő mintegy ott feledett, a magam korában, abban a kinyilváníthatatlanságban, melynek már sejteni sem igen lehetne az indítékait, miközben a széltől hánytorgatott utcai lámpa ernyője mindegyre molesztál, és mintha vízfolyás alatt állnék, ahogy a nyakamba szakasztja szálkás világosságát, s habár mégiscsak fény ez, azért semmivel sem különb annál, mintha két idegen találkozna: a vékony dongájú a vesztett ragyogásával, s hogy ezek ketten végül is majd milyen eredményre jutnak? Nem lesznek képesek állító helyükben kicserélni tartalmukat, csak festék lehetne a közös anyaguk, amely lefolyásukban rögzíthetné többé-kevésbé kétségbe vonható jelenségeket.

Tehát bármiféle környezettel meghatározhatatlan viszonyban tölteni el bizonyos kort, mintegy valamely kép keretének kiszámíthatatlan meredélyén egyensúlyozva – mert végül is így jön ki a dolog –, idegen ruhában odakenve, figyelmen kívül maradt, de utólag elgondolkodtató

mozzanat firtatását kívánó lárvaként, amelyhez nem illik semmiféle meghökkenet arckifejezés: Lám, a pusztában rügyezik az ákác! És ezt a látképet mosná most ki arcomból ez a főnről tartó csorgás, fény meg egyéb, ami elvegyült benne.

Es ha eljönne értem az ószeres, hogy ábrázolatomat leakassza az égbolt faláról, megcsörrentve e mozdulatával drótra fűzött csontozatú lovamat, amelyet még mikor elástak! Aztán kihantoltak, és most itt van. Ott. Távoli épület padlásán, amelyet már önerőből meg sem találnék, vándor kutyák bagzanak az orgonabokorban, amely talán ideiglenesen ütötte föl előtte (az ajtajában) a sátrát.

– Fejszét az entellektüelnek! – illetve hogyan élhetném át ezt másként? Valamit kiáltanom illik a magam szórakoztatására, írás közben, amikor kinek sem tudom elviselni a pillantását. Engem általában a végtelen bagyulálgat és pátyolgat, és köd előttem, köd utánam!

Sietve lefelé, hogy időt nyerjek, majdhogy hasra nem esek a lépcsőn. Aztán: ugyan mire akarnék én időt nyerni? A munkakorom így is, úgy is telik-múlik, csak ki kell várnom a végét. Hátrafelé tekintgetve pedig úgyszincs elgondolkodtató mozzanat, amely valami módon beletorkollasson a jelen eseményeibe. A jelen, az biztos, a többi meg roppantul bizonytalan, akár a templom kapuzata alól kitóduló víz, és aztán az is lefelé (az ottani) lépcsőkön. Még szerencse, hogy nem ott járok, mert még elsodorna, és hol lehet a forrása, az eredete, egyszóval a kelte? Csak dől kifelé, nyalja a küszöböt, mossa a nem is oly ősi köveket, sem mire sem jut velük, ha volna türelmem, áldoznék rá az időmből, hogy megvárjam, mikor fog abbamaradni. És akkor fölírnám a napot, az órát, a percet, és azután kuss! Hát nem a megfigyelés a dolgom? (Vélem én.) Mert nem az. Amit nekem meg kellene figyelnem, azt már én mind megfigyeltem, sőt, mindig is tudtam. Ismerem ezt a köpönyegforogatást, amely szakadatlanul a véletlenre utazik. Jó napot, jótevőm!